

Lhostejnost k environmentální problematice

Esej do předmětu HEN581 Životní způsob a environmentální problémy

Autor: Bc. Monika Lukašiková

UČO: 219925

Rozsah textu: 7068 znaků

Při rozhodování o tématu mého eseje jsem se rozhodla vyjít ze dvojic/skupin protikladných pojmů a přidat k nim ještě svou další vlastní dvojici výrazů. Kromě rozlišování lidí či národů na syté a v opozici k nim postavené chudé nebo bédné, produktů, systémů či záležitostí (mimo jiné ekonomických) na lokální a globální, na individualizaci/liberalismus a s nimi kontrastující kolektivismus a na události minulé a budoucí jsem se rozhodla zabývat ještě další dichotomií. Touto doposud opomíjenou vazbou je dle mého názoru protiklad mezi zaujatostí a lhostejností. Přesněji – zaujatost ať již pro nebo proti environmentálním záležitostem již byla tématem různých prací, ovšem lhostejností se dle mých informací dosud nikdo hlouběji nezabýval¹.

Protiklady ze
syllabu

Jedná se tedy o rozdělení na ty, které environmentální tematika či snaha o ekologicky příznivý způsob života² nějakým způsobem zajímá a na druhé straně na ty lhostejné, které nechává zmiňovaná problematika zcela chladnými a bez zájmu. I v zaujatosti však můžeme již při letmém pohledu nalézt dva protipóly. Ten kladný nutí lidi uvědomit si rostoucí příznaky ekologické krize, hledat nové přístupy k jejímu zkoumání a řešení, šířit informace a uvádět je do praxe. Naopak zaujatí odpůrci se orientují zejména na pokusy vyvrátit důkazy o existenci environmentálních problémů nebo alespoň snižování jejich závažnosti a na prohlášení, že se nic špatného neděje a že vše je tak, jak má být.

Lhostejní
versus
zaujatí

¹ Na letmou zmínku o lhostejnosti jsem narazila v úvodu jedné z kapitol v Pestrých a zelených (Librová 1994: 89), kde se autorka zamýšlí nad netečností vůči okolí během několika desetiletí totalitního útlaku a uvažuje o budoucím vývoji, který možná přinese demokratizace. Dalších podobných narážek v literatuře si nejsem vědoma.

² Používám pojem ve stejném významu jako prof. Librová ve svých pracích např. ve Vlažných a váhavých.

Pro oba póly byly vypracovány četné typologie, zelené dělíme na ty s důrazem na hodnotový svět nebo bez něj, myslitele environmentální etiky můžeme rozdělit na antropocentriky, biocentriky, ekocentriky, zoocentriky, teocentriky, sociální, hlubinné ekology nebo ekofeministy. (Binka 2008: 79) Stejně tak ekologické aktivisty můžeme nazvat různě zabarvenými pojmy – ekologové, environmentalisté, ekologisté či dokonce ekofašisté. „Antizelení“ jsou takoví, kteří myšlenky ekologické krize buď radikálně odmítají jako zcela nesmyslné a ohrožující³ nebo spoléhají na lidský důvtip a inteligenci schopné vyřešit problémy a přírodu opět poněkud „obejít“. S myšlenkou, že se nic neděje, přišel i Bjørn Lomborg, který na statistikách dokládá, že fakta a čísla jsou ekology zkreslována, ale ve skutečnosti není situace tak zlá, dokonce se zlepšuje. (Lomborg 2006) U lhostejných, ačkoli si troufám tvrdit, že je takových na světě většina, mi žádné takové rozdělení není známo.

Typologie
zaujatých

Nyní se ale vrátím zpět ke lhostejnosti a k možnostem jejího odstranění, prolomení. Pokud bychom považovali lhostejnost za základní stav, ze kterého se individuum během života posouvá směrem k jednomu nebo druhému pólu, můžeme se ptát, co tento posun způsobuje. Hypoteticky bychom mohli zvažovat přísun informací (vhodně formulovaných a individuem zvnitřněných, přijatých za vlastní a promítnutých do hodnot a jednání). V tom případě by výzkumná otázka zněla: „Je nedostatek informací příčinou setrvávání ve stavu lhostejnosti?“ To mne přivádí k úvahám o ekologické či environmentální výchově. Mohli bychom její nedostatek v minulých dobách považovat za hlavní příčinu míry lhostejnosti panující mezi dospělými. Dnešní děti však již v jisté míře absolvují ve škole i mimo ni rozmanité ekologické programy a akce, je tedy otázkou, jak a jestli se tato skutečnost promítne do jejich jednání v dospělosti.⁴

Možnost
odstranění
lhostejnosti?

Za hlubší prozkoumání by stál také střet lhostejnosti s odpovědností. Odpovědnost, jak ji definuje Lukáš Kala ve své diplomové

Lhostejnost
versus
odpovědnost

³ Připomeňme za všechny jen českého nejvýraznějšího kritika - Václava Klause, který tvrdí, že environmentální snahy kritizující současný ekonomický systém ohrožují lidskou svobodu v jejích základech.

⁴ Skeptický hlas mi však našeptává, že reklamy a dalších tlaků proti ekologicky příznivému způsobu života bude vždy více a oproti vlivu environmentální výchovy budou spíše v převaze.

práci, se skládá ze tří základních atributů – subjektu (nositel, ten kdo se cítí být odpovědný), předmětu (vyjadřuje za co nebo za koho je subjekt odpovědný) a referenčního subjektu (určuje komu/před kým se subjekt odpovídá). (Kala 2009: 6) Narážíme však na další nezmíněný, ale důležitý prvek, a to ochotu subjektu svůj díl odpovědnosti přijmout. Zvláště pokud je v případě odpovědnosti za stav životního prostředí referenční subjekt velmi nejasně definovaný. Jedná se o odpovědnost vůči celé současné společnosti, budoucím generacím, Bohu?

Pokud v tomto případě neexistuje konkrétní hmatatelná autorita trvajíc na dodržování stanovených pravidel, je pravděpodobně složité najít v sobě dostatek disciplíny a odhodlání změnit své chování. Situaci ještě více ztěžuje skutečnost, že drtivá většina reklam se nás snaží přesvědčit o našich nekonečných možnostech a svobodě volby. Máme podle nich využívat naší rostoucí životní úroveň k tomu, abychom si nákupy způsobili co největší potěšení. Výběr je nekonečný: rychlá a bezpečná auta, drahá a exotická jídla, moderní oblečení, dokonalá inteligentní elektronika, to vše dle reklam k životu nemůžeme nepotřebovat. Při takto silné reklamní masáži není divu, že jsou i ty nejslabší myšlenky na ekologickou příznivost u lhostejných pravděpodobně vytlačeny do pozadí. Stejně tak otevřeme-li jakýkoli lifestylový časopis⁵, objevíme v něm výzvu ke svobodnému vyjádření naší individuality, užívání si života plnými doušky, péči o zdraví, ale o sebeomezení již nepadne ani slovo. Lhostejní totiž nechápou, proč by měli něco takového vůbec dělat a jaký přínos by to pro ně mělo. Nehledají hlubší souvislosti, ani když je mají přímo před sebou, viz naše debata o přínosu filmu Avatar, kde jsem mezi jinými i já vyjádřila názor, že ne každý v něm odhalí skryté poselství o potřebě zamyslet se nad jednáním lidstva.

K řadě přívlastků, které Librová používá v názvech svých knih pro charakteristiku přístupů k environmentálním otázkám – pestří, zelení, vlažní váhaví – bych tedy přidala ještě přídavné jméno lhostejní. Doposud

Překážky
sebeomezení
u lhostejných

Závěr

⁵ Ačkoli nejsou nahlíženy přímo jako nástroje marketingu, nedávno jsem si uvědomila, že reklamní inzerci je v jednom takovém periodiku vyhrazena každá druhá stránka (!), reklamní sdělení skrytá přímo v textu článků v to nepočítaje.

jsme je my, co se považujeme za uvědomělé⁶ a kteří se mezi dalšími podobnými většinou pohybujeme, přehlíželi. I lhostejní by si však podle mne zasloužili odpovídající pozornost, protože pokud bychom se shodli, že je vhodné pokusit jejich vztah k ekologicky příznivému životu nějakým způsobem změnit, bude pravděpodobně snadnější přesvědčit tuto skupinu s neutrálním zabarvením – „bez znaménka“, než záporně zaujaté, tedy skupinu „se znaménkem minus“.

⁶ My, kteří už neuvažujeme, zda se nějaká krize projevuje, ale spíše jak k řešení přistupovat.

Použitá literatura:

BINKA, B.: *Environmentální etika*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4594-1.

KALA, L.: *Pojetí environmentální odpovědnosti*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Diplomová práce.

LIBROVÁ, H.: *Pestří a zelení: kapitoly o dobrovolné skromnosti*. Brno: Veronica a Duha, 1994. ISBN 80-85368-18-8.

LIBROVÁ, H.: *Vlažní a váhaví: kapitoly o ekologickém luxusu*. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-149-6.

LOMBORG, B.: *Skeptický ekolog. Jaký je skutečný stav světa?* Praha: Dokořán a Liberální institut. ISBN 80-7363-059-1 a 80-86389-42-4.